

כתבה שישית בסידרה: הרקע החשאי של דיני ראשי מאשלות ערב

פרלמטין על הסכין

"ליבר אופניון" ("דעות חופשיות"), מדור רביעון המפרסם את דעותיהם של ראשי הציבור הצרפתי, שרים, אישים בינלאומיים ומומחים בעלי שם עולמי. אורי אבנרי כתב מאמר זה בביקורו בפאריס בראשית החודש, לפי בקשת העתון. לפני פירסומו, נשלח העתק ממנו לאחד האישים הבכירים בעולם הערבי.

דעותיו של אורי אבנרי על יוזמת השלום של אלי-חביב בורגיבה זכו השבוע לתהודה בינלאומית, הגיעו לכל פינה ברחבי העולם הערבי. "לה מונד", החשוב בעתוני אירופה, פירסם ביום הששי שעבר מאמר של עורך "העולם הזה", תחת הכותרת: "הירחוריו של ישראל על הצעותיו של הנשיא בורגיבה". המאמר הופיע במדור

א מכבר שוחח גמאל עבד-אלנאצר עם מנהיג חשוב מאחת מארצות המרחב. איכשהו, בדרך אגב, התגלגלה השיחה לבעיית ארץ-ישראל. אותו מנהיג שאל את הנשיא המצרי לאיזה פיתרון הוא חותר.

היתה זאת שיחה פרטית, שנועדה למטרה אחרת לגמרי. עבד-אלנאצר לא דיבר למען התצרוכת הפנימית, וגם לא אל דעת הקהל העולמית. הוא דיבר כמעט בהיסחיה, מבלי לחלום שדבריו יגיעו, למשל, לעתון זה.

לכן מעניינת תשובתו יותר מכל ההכרזות הסותרות, המגיעות מדי שבוע מקאהיר: ההכרזות על "שיחרור פלסטין" מחד גיסא, והראיונות בהם מדובר על פתרונות של שלום מאידך. אמר עבד-אלנאצר:

"אנחנו איננו קומוניסטים. הקומוניסטים יודעים את הפיתרון לכל בעייה. יש להם ספרים, שם כתוב הכל. לנו אין ספרים. לנו אין פיתרון מן המוכן. אינני רוצה לזרוק את ישראל לים. אבל איני יודע מה הפיתרון. אני חושב."

זהו עבד-אלנאצר האמיתי: האישי שאין לו אידיאולוגיה, שאין לו פתרונות לטוח-ארץ, המתמרן מיום ליום, אופורטוניסט פראגמטי הפועל על פי הצרכים של הרגע.

אין הוא, היטלר של המזרח התיכון. כי היטלר היה משוגע-לדבר-אחד, אדם שלא שחח לרגע אחד את מטרתו המטרופית העליונה: להשמיד את היהודים. עבד-אלנאצר רחוק מלהיות מטורף, אין לו מטרת סופית, ובוודאי אין לו "פתרונות סופיים".

אך הוא רחוק גם מלהיות מלאך של שלום. הוא מסוגל בהתלט להילחם, אם זה כדאי לו. הוא מסוגל גם להטיף למלחמה, מבלי להתכוון לכך ברצינות, אם מקדם הדבר את ענייניו.

על כן, מי שמחפש תשובה לשאלה: "מה יעשה עבד-אלנאצר מחר?" — אין טעם שיחפש אותה בהכרזותיו. לא בהכרזות-המלחמה המפוצצות, המפארות לבקרים את הכותרות הראשיות של צהרוננו ישראל. גם לא בדבריה-הנועם שוחרר-השלום, המופיעים באותה תדירות בעתוני העולם.

התשובה נעוצה באינטרסים היומיומיים של גמאל עבד-אלנאצר. הוא יעשה מה שכדאי לו לעשות. והשאלה היא בכל שלב ושלב: מה כדאי לו?

מלחמה בשלב זה? בהחלט לא!

רגע זה כרוך לחלוטין דבר אחד. הוא כרוך על מעל לכל ספק סביר, והוא מתבטא בכל מעשיו של האיש:

אין הוא מוכן בשלב הנוכחי למלחמה בישראל.

הסביר לי זאת אדם שמילא בעבר תפקיד חשוב במדיניות המצרית, ושיש לו גם עתה מגע הדוק עם הנעשה שם. כששאלתי אם תיתכן התקפה מצרית על ישראל, ענה כתנועה של זילול אינסופי.

"איך?" הוא השיב. "למצריים יש כשמונים אלף חיילים. למעלה ממחציתם רתוקים בתימן."



"הצבא הפלסטיני" תמונה זו הופיעה בשבועון מצרי, מראה את חיילי "ארגון השיחרור הפלסטיני" המתאגדים ברצועת-עזה. השבועון שם פטים שחורים על עיניהם, כדי שישראל לא תכירם בכוח העת.

השאר דרושים במצריים עצמה, או בקירבתה המידית, כי הם עדיין הבסיס המוצק ביותר למשטרו של עבד-אלנאצר.

"לשמונים אלף חיילים אלה אין תחליף. אין חיל-מילואים, כמו שהוא קיים בישראל. אם יושמד חזק ניכר מהם, יתמוטט המישטר. עבד-אלנאצר אינו חולם לסכן את עצמו בצורה כזאת. הוא לא יכניס את צבאו לשום מלחמה."

"כולנו יודעים כי ישראל אין צבא בלבד, אלא עם לוחם. כל אורח ישראלי הוא איש-מילואים. בשעת-הצורך יכולה ישראל לגייס חצי מיליון חיילים ויותר. לא, למצריים יש עניין חיוני שלא תפרוץ מלחמה, כי יחסי-הכוחות יתנו יתרון מכריע לישראל."

גם אגדת המדענים הגרמניים, החביבה כל-כך על הנואמים בישראל, התפוצצה ככועת-בורית. התוכנית לבנות מטוס-קרב על-קולי מצרי נכשלה לגמרי, ולמעשה חוסלה. גם עניין הטילים אינו מתקדם כראוי. למעשה עובד בשטח זה רק מדען גרמני רציני אחד: וולפגנג פילץ. הדעה הנפוצה בין הגרמנים היא כי פילץ היה עובד מזמן, לולא נפצעה ונתעורה המזכירה שלו, שהיא גם אהובתו, בפצצת-חבילה. מאו מתקשקש פילץ שישראל תודה בפשע בפומבי, ותשלם פיצויים לאשה.

תוך מזה, מאמינים רוב האנשים באירופה כי ישראל מתקדמת בשטח הטילים הרבה יותר מן המצריים.

האמונה הכללית ששררה עד לא מכבר בחוגים המדיניים בעולם, כי ישראל תתקף את הערבים עוד השנה, נבעה אף היא מהערכה זו של הכוחות. הגדיר לי זאת העורך של עתון צרפתי, שחזר זה עתה מביקור ברחבי העולם הערבי, שם דיבר עם מנהיגים רבים:

"ברור שזו שעת-כושר לישראל. מצריים עסוקה בתימן. עיראק עסוקה עם הכורדים. ויאטנאם וסאן-דומינגו הוכיחו כי רוסיה לא תתערב. מנהיג מצרי חשוב אמר לי: לא קיבלנו שום הבטחות של עזרה מברית-המועצות, ואנו לוקחים בחשבון שרוסיה לא תעזור לנו בפועל. לכן חוששים במצריים בפני התקפה ישראלית."*

כל ההשבויות האלה גזויים לגמרי. הם מסבירים מדוע אין נשיא מצריים מעוניין עתה במלחמה.

(וייאמרגא דרך אגב: אין מסקנה זו צריכה להרפות את הכוננות הצבאית של ישראל. להיפך: היא מוכיחה שכוננות זו חשובה למניעת המלחמה. אבל אותה מסקנה היתה צריכה להנחות את המדינאים — אילו היו מצויים כאלה בצמרת ישראל — בעת תיכנון מיבצעי שלום.)

מה אמר גמאל לאל-חביב?

ה עובדה שנשיא מצריים אינו מעוניין בהתלקחות צבאית רצינית — היא המסבירה את כל מעשיו ומתחליו בשעה הנוכחית.

היא מסבירה, למשל, את התנהגותו המוזרה של עבד-אלנאצר בי פרשת בורגיבה.

בורגיבה טען בתוקף כי עבד-אלנאצר הסכים לדעתו, בעת פגישתם בקאהיר, ערב פיצוץ פצצת-השלום הראשונה של בורגיבה בירושלים. הדבר לא הוכחש מעולם בצורה ברורה וחד-משמעית על-ידי הנשיא המצרי.

לפני שבועיים, בהיותי בפאריס, ערכנו מעין מישחק-חברתי, לשם שעשוע בלבד. כל הנוכחים, חוץ ממני, הכירו את עבד-אלנאצר אישית, נפגשו ושוחחו עימו פעמים רבות. (גם אני פגשתי את גמאל עבד-אלנאצר כחצי תריסר פעמים, בעת מלחמת חטיבת גבעתי בגירות נגבה-פאלוגיה, ולפחות פעם אחת — בגבעה 105 — היינו במרחק חמישה מטרים איש מרעהו. אבל כל הפגישות הללו נתקיימו בלילה, איש לא הציג אותנו כראוי, ומאחר שרינו זה בזה, לא היתה השעה כשרה לקשירת קשרים אישיים.)

ניסינו לשחזר את שיחת בורגיבה-עבד-אלנאצר, כפי שהיא מצטיירת בדמיוננו. נתקבלה הסכינה הבאה:

בורגיבה מסביר את רעיונותיו, בלהט האופייני לו, ובתנועות-ידיים נרגשות. (בורגיבה, אגב, דומה הרבה יותר לאיטלקי מאשר לערבי. יש המסבירים זאת בכך כי העם התונוסי קלט הרבה דם איטלקי, מימי קרת-חדשה ועד ימינו. מי שמסתכל בבורגיבה בעת נאומו או שיחה, מתרשם כי לפניו עומד פוליטיקאי איטלקי אופייני.) מסיים את טענותיו במסקנה כי המלחמה בישראל אינה אפשרית, ועל כן יש לחזור לפתרון פוליטי מוסכם.

עבד אלנאצר מקשיב בסבלנות, אומר לבסוף: "כן, זה רעיון מעניין מאוד, מעניין מאוד."

בורגיבה (בהתלהבות): "ובכן, אתה מסכים לגישה?"

עבד-אלנאצר (בחיון מלבב וקורן): "גישה זו ראויה בהחלט למחשבה מעמיקה."

התוצאה: בורגיבה השתכנע כי המצרי נתן לו אור ירוק למסע-השלום, ואילו המצרי האמין כי לא התחייב לשום דבר. הוא שמר על חופש-הפעולה שלו, כדי לראות איך יתגלגל הדבר.

מדוע לא התנגד עבד-אלנאצר לדברי בורגיבה בו במקום? מדוע עברו שבועות עד שצווח להתקיים?

התשובה העיקרית היא זו: מפני שקיווה שכורגיבה יעזור למנוע מלחמה שהוא אינו מעוניין בה.

כמו תמיד, ביקש עבד-אלנאצר לעמוד בדיוק באמצע, בין הקצוות: בין הלחץ המלחמתי

* אותו עורך הגיע, אגב, למסקנה כי ישראל לא כדאי להתקף, למרות שעת-הכושר הצבאית, כי לא ייצא מזה שום הישג פוליטי. האגים פשוט ישלח קסדות-כחולות לגבולות ישראל, וצה"ל ייסוג לעמדות-המוצא שלו.